20 ANYS DE CURSOS DE CATALÀ A LA CASA DE LA CULTURA (1984-2004)

Com molt bé explicita el títol del nostre article, enguany celebrem una efemèride a Blanes: els 20 anys de docència del català per a adults a la Casa de la Cultura. Aquesta tasca, callada i constant, ha implicat molts professors i multitud de blanencs que hi han acudit, uns per cobrir una llacuna imposada en la seva formació i d'altres per poder utilitzar la llengua de la societat d'acollida. Tots plegats, hem escrit una pàgina important en la història de la normalització lingüística de Blanes.

Buscar dades de tots aquests anys en els arxius, confrontar-les i relacionar-les no ha estat una tasca fàcil, però sí que ha resultat un exercici de memòria molt satisfactori que ens ha permès resseguir des dels seus inicis les accions per a la normalització lingüística a Blanes.

Per situar tot aquest procés cal que esmentem succintament el marc legal que el va fer possible. El 1978 neix la Constitució espanyola, que reconeix l'oficialitat de les llengües de les respectives comunitats autònomes, juntament amb el castellà. L'any següent, el 1979, s'aprova l'Estatut d'autonomia de Catalunya que, a més de llengua oficial, atorga al català el caràcter de llengua pròpia i, en el seu article tercer, confereix a la Generalitat la tasca de garantir el coneixement i l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes.

En aquest context polític i jurídic tenim notícies a Blanes del primer curs de català per a adults. És el curs 1979-80, durant la legislatura del primer ajuntament democràtic (1979-83) presidit per M. Dolors Oms i Bassols i amb Teresa Gelpí i Gibert com a regidora de Cultura. Val a dir que aquesta iniciativa va sorgir d'un grup de joves compromesos i entusiastes que la va dur a terme d'una manera totalment altruista. És de justícia esmentar Jordi Gelabert i Billoch i Josep Bota-Gibert. En aquestes classes per a adults, a més de llengua catalana, s'hi impartien moltes altres matèries i es duien a terme en locals i escoles de diferents barris. També es van començar a fer classes de català per als funcionaris de l'Ajuntament (vegeu fig. 1, corresponent a la publicació municipal L'infomatiu núm. 2, desembre 1981-gener 1982).

Durant la segona legislatura de M. Dolors Oms i Bassols (1983-1987), amb Josep Bota-Gibert com a regidor de Cultura, es van incrementar les accions destinades a la normalització lingüística. L'any 1983 Josep Bota va crear un servei d'assessorament lingüístic que portava ell personalment (vegeu fig. 2, que correspon a la publicació municipal L'informatiu núm. 5, juliol-agost 1983). Era l'embrió de l'actual Oficina de Català, que naixia formalment el 1987 en conveni amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

L'any següent, el 1984, es va signar el primer acord amb el Departament de Cultura per organitzar conjuntament cursos de català per a adults. Aquell any es van fer dos cursos de català per a no catalanoparlants a la Casa de la Cultura. D'aleshores ençà aquest edifici ha estat i és la seu dels cursos de català del municipi. Cal puntualitzar que a partir del 1991 l'Ajuntament de Blanes, per mitjà d'un conveni de col·laboració, entra a formar part del Consorci per a la Normalització Lingüística i, conjuntament, continuen la tasca de normalització lingüística a la població.

Cal dir que dels 23 alumnes matriculats d'aquells dos primers cursos l'any 1984 fins als 725 que comptabilitzem avui s'ha recorregut un llarg camí (vegeu gràfica 1, nombre d'alumnes matriculats període 1984-2003).

Nombre d'alumnes període 1984-2003

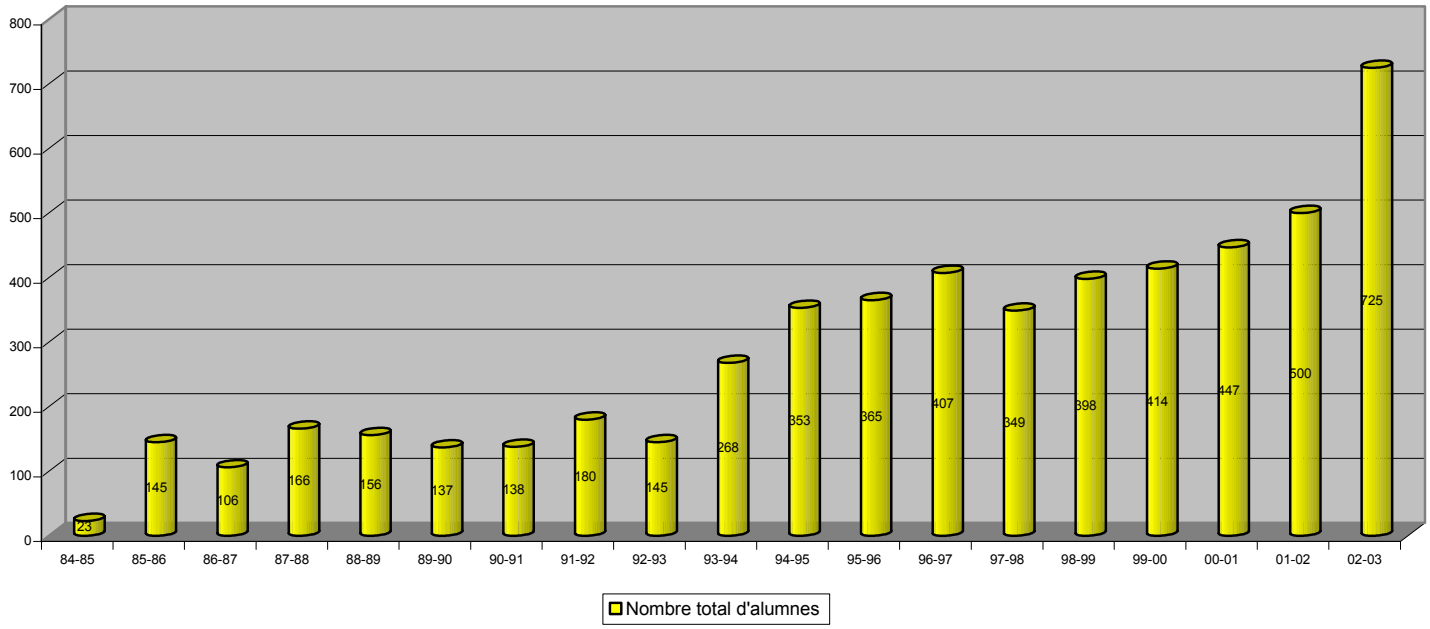

És indiscutible que la fesomia dels cursos de català per a adults al llarg d'aquests 20 anys l'han anat marcant factors socials, com són l'augment demogràfic que ha experimentat la població (vegeu gràfica núm. 2 creixement de la població 1984-2003) i les diferents onades migratòries que ha viscut : de l'interior de la península (anys 80 i principis dels noranta) i d'arreu del món (anys 90 i actualment).

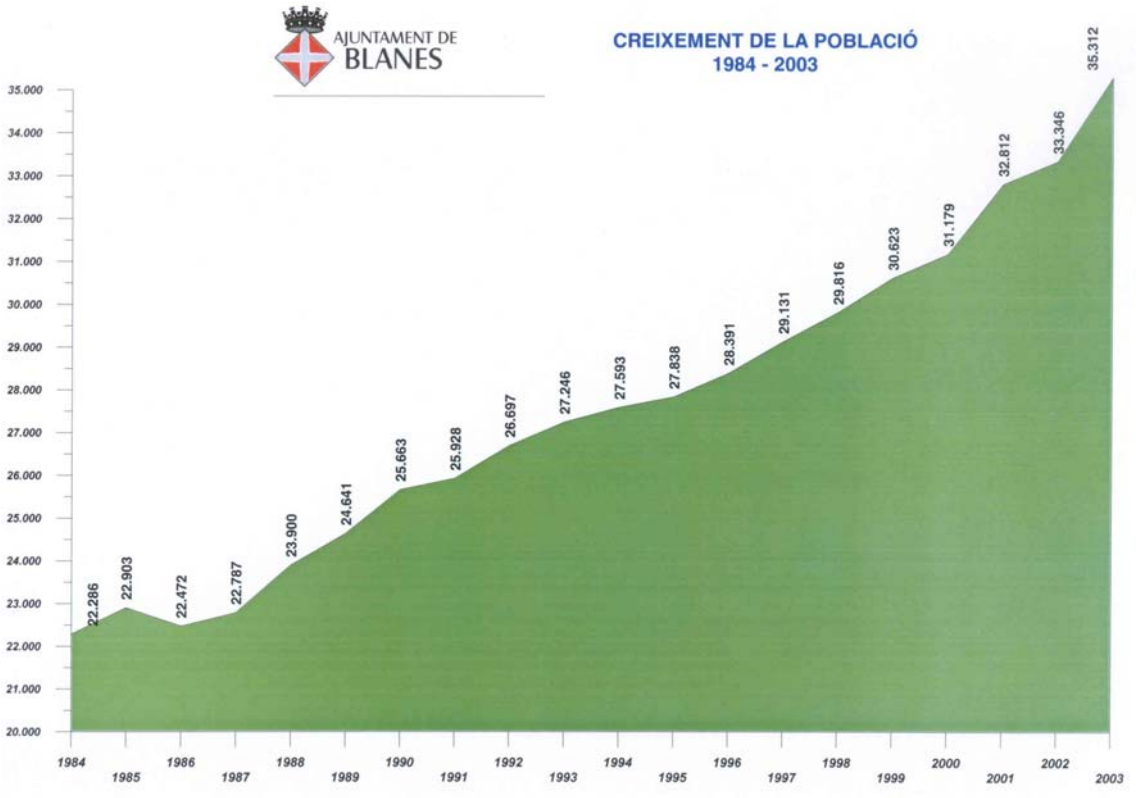

Si comparem les dues gràfiques, que abracen el mateix període, observem un creixement gairebé paral·lel i, també, que el salt espectacular en nombre de cursos i d'alumnes matriculats de l'any acadèmic 2002-2003 es correspon amb una agulla de creixement demogràfic que hem d'explicar per la immigració provinent, avui, d'arreu del món.

No obstant això, el context social en què van néixer els cursos de català per a adults era tot un altre. Hem de tenir en compte que als anys 80, el punt de partida del nostre estudi, la societat blanenca ja havia absorbit un corrent migratori molt important provinent de l'interior de la península (anys 60-80, i següents d'una manera molt més moderada) i que, a més a més, cronològicament eren els primers anys de la democràcia amb el consegüent reconeixement d'una societat de dret.

La situació de la comunitat catalana en aquest període era d'absència general d'ús públic del català, tret d'accions voluntaristes d'algunes entitats i persones a títol particular. La població autòctona, en general, havia esdevingut bilingüe en l'àmbit oral i, en canvi, monolingüe en l'àmbit escrit, ja que només havia estat escolaritzada en llengua castellana. Per tant, hi havia molta feina a fer en l'aspecte docent: s'havia de formar tant la població catalanoparlant com la no catalanoparlant.

Ens ha semblat molt interessant per al nostre estudi conservar aquesta gran distinció, perquè creiem que és representativa de l'evolució que ha experimentat el nostre poble en un dels aspectes de la normalització lingüística. Per aquest motiu hem elaborat una altra gràfica que reflecteix el nombre de cursos organitzats cada any acadèmic distingint-ne els adreçats als catalanoparlants i els adreçats als no catalanoparlants (vegeu gràfica núm. 3 nombre de cursos període 1984-2003)

Nombre de cursos període 1984-2003

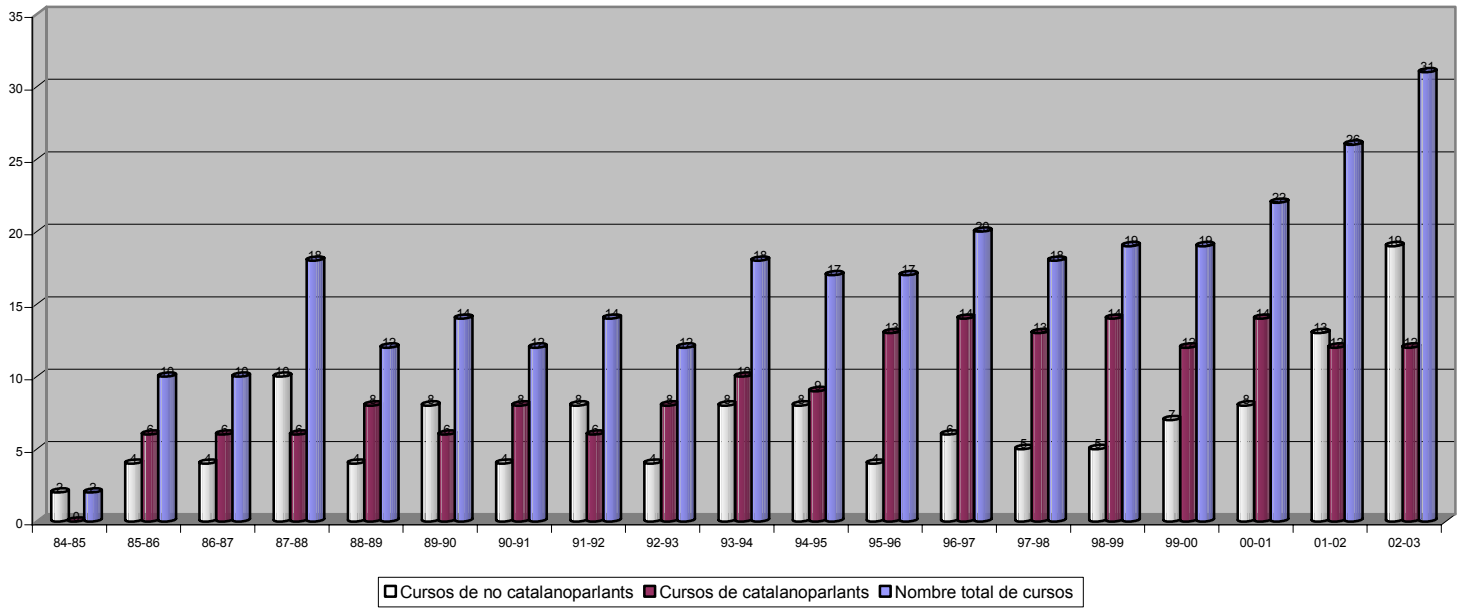

Analitzant una mica aquestes dades veiem que des de l'inici fins al curs 1994-95 les dues columnes (no catalanoparlants i catalanoparlants) van molt paral·leles i que només els anys 87-88, 89-90 i 91-92 el nombre de cursos per a no catalanoparlants (alumnes provinents de la immigració de l'Estat que hem esmentat més amunt) supera els de catalanoparlants.

A partir del curs 95-96 fins al 98-99, però, les dues columnes deixen d'anar en paral·lel i hi ha un espectacular creixement dels cursos per a catalanoparlants. Per explicar això cal tenir molt present que l'any 1998 s'aprova la Llei de política lingüística, que modifica i actualitza l'anterior Llei de normalització lingüística (1983) amb l'objectiu d'afermar el procés iniciat en l'àmbit de l'Administració i l'ensenyament, d'adaptar-se a les necessitats dels mitjans de comunicació i les indústries culturals i d'establir una normativa lingüística destinada al món socieconòmic. Tot plegat consolida una tendència de la societat catalanoparlant al reciclatge en llengua catalana per tal d'assolir la titulació oficial que requereix l'Administració pública i moltes empreses. Ens referim als certificats intermedi i de suficiència (nivells B i C, respectivament).

Els anys 99-00 i 00-01 les dues columnes es van acostant i, finalment, els anys 01-02 i 02-03 la tendència s'inverteix: els cursos per a no catalanoparlants superen els cursos per a catalanoparlants. Hi ha diversos factors que propicien aquest canvi. D'una banda, la població catalanoparlant s'ha anat formant al llarg de tots aquests anys; d'altra banda, el procés de normalització lingüística a les escoles aporta ciutadans lingüísticament competents (afirmació que matisarem més endavant) i, finalment, el fort corrent migratori en què actualment estem immersos expliquen aquesta nova tendència i el canvi de perfil que ha experimentat l'alumne tipus dels cursos de català per a adults.

Analitzar el país de naixement d'aquests nous blanencs i quantificar les procedències dels alumnes dels cursos de català per a adults seria tema per a un altre article, però sí que podem dir que els nostres alumnes no catalanoparlants provenen majoritàriament de Sud-Amèrica i Centre Amèrica, països especialment castigats per crisis polítiques i econòmiques.

Per concloure, voldríem dir que al llarg d'aquests més de vint anys de normalització lingüística a Blanes i a arreu de Catalunya el nombre global de població que sap parlar i escriure el català ha crescut enormement. Però cal tenir en compte que l'augment del coneixement no implica de manera automàtica un mateix nivell de creixement del seu ús, atesa la possibilitat d'usar un altre idioma (en aquest cas conegut per la totalitat de la població i amb unes normes socials d'ús predominantment al seu favor). En aquest sentit, hem d'esmentar dos factors que, actualment, no juguen a favor de la llengua catalana: un de demogràfic i un de social.

D'una banda, la població tendeix a una lenta però gradual disminució del percentatge global d'individus que tenen com a llengua primera l'idioma autòcton i, en canvi, cap a un progressiu augment dels que han tingut les dues llengües com a maternes i dels que hi tenen únicament el castellà. La direcció d'aquest procés suggereix una progressiva minorització demogràfica de la població de primera llengua autòctona i, per tant, no sols la permanència de la població de llengua primera castellana sinó el seu augment espectacular amb l'actual immigració.

D'altra banda, hi ha el factor social. La tendència tan arrelada dels catalanoparlants d'utilitzar el castellà sistemàticament davant d'una persona que s'intueix que ve de fora o quan s'està en grup minva considerablement la vitalitat del català.

En aquest context hem de dir que els usos lingüístics reals per part de la població en aquests moments no difereixen gaire respecte dels primers anys del nostre estudi. Tot i que els programes d'immersió lingüística de les escoles han augmentat el coneixement de l'idioma entre els joves, aquests no acaben de parlar-lo perquè el català no ha permeat en els àmbits del lleure i de la feina. Aquest fet, sumat a l'elevat índex d'immigració actual, fa que el tema lingüístic mereixi una reflexió.

Per això ens agradaria acabar el nostre article amb l'eslògan publicitari que apareixia en L'informatiu de l'any 1981 "el català, cosa de tots". Avui, com al principi del procés, és evident que la participació activa de la societat és fonamental. Ara que hem fet una gran tasca docent, tenim un altre repte: parlar el català en tots els àmbits.

Elisa Sola i Ramos

Tècnica de normalització lingüística de l'Oficina de Català de Blanes
Consorci per a la Normalització Lingüística

Elaboració de gràfiques i suport en la recerca:
Àngels Ribas i Despuig

Tècnica de normalització lingüística de l'Oficina de Català de Blanes
Consorci per a la Normalització lingüística

Post Scriptum

No voldríem acabar sense esmentar tots els professors que han participat en el projecte de normalització lingüística de Blanes i que han impartit classes de català per a adults a la Casa de la Cultura al llarg d'aquests vint anys. A tots ells, moltes gràcies en nom de tots els seus alumnes.

Álvarez i Torralba, Josep
Arbussà i Rodríguez, Helena
Baltrons i Graboleda, Neus
Barcons i Reniu, Maite
Benett, Simona
Bernat i Molina, M. Carme
Bota-Gibert, Josep
Camps i Puig, Anna
Celaya i Armisen, Pepa
Congost i Valentí, Cristina
Freixinet i Raspall, Meritxell
Gelabert i Billoch, Jordi
González i Rocafort, M. del Vilar
Hernández i Tresserras, Josep
Julià i Sabio, Fina
Mascort i Vidal, M. Eugènia
Massó i Canaleta, Gemma
Mercader i Domingo, Mercè
Piferrer i Bechdejú, Eugènia
Planas i Massó, Montserrat
Ponsdomènech i Vilà, Maria
Puig i Pla, Santi
Ribas i Despuig, Àngels
Ros i Balagué, Anna
Sendra i Orteu, Montserrat
Serra i Rodríguez, Anna
Sola i Ramos, Elisa
Taberner i Ferrer, Assumpta
Tornamorell i Pont, Maite
Vaquer i Solà, Assumpció
Vidal i Medina, Olga
Viñas i Feliu, Vicens
Vintcens i Teixidor, Laia